

YALE
MEDICAL LIBRARY

HISTORICAL
LIBRARY

(Tractatus) 3. ppn
1 Depressuam a p[er]p[et]ua
1 S. vita p[ro]p[ri]e
1 Liber q[ui] ad s[er]uam s[er]u[er]e. als
de Regimine Regu[m] p[ro]p[ri]e
1 Liber de Justitia p[ro]p[ri]e
1 S. th. o. de Regimine p[ro]p[ri]e

2

Incunabula
B-320
(Goff)

Eximii & excelsi medicorum omnium etatis sue
principis domini magri Bñdicti de mactia phisici
et senatoris ducis Anguigeri clarissimi ppendiũ.

Napit tractat⁹ de preservatione a pe-
stilencia s̄m doctrinā sapientum in et
cine p̄pullatus cuius quidē utilitas tā
ta est q̄ si quis e⁹ doctrinā obſuave-
rit indubitātē a pestilencia deo p̄picio secur⁹ erit.

Primum capitulum probemiale.

i. l. de causis febris pestilencialis scz p̄mūtias
antecedenti et coniuncta.

iii. l. de modo generacionis febris pestilencialis.

iiii. l. de tempore ī quo accidit magis pestilēcia.

v. l. de duracione pestilencie respectu temporis.

vi. l. quibus corporibus magis nocere potest.

vii. l. quibus etatibus magis nocere potest.

viii. l. de ordine dicendorum

ix. l. de aeris electione ex pte substācie & de subi.

Nro remedio cum p̄mūz quis senserit vel
cubitauit se aliquo modo infectum esse.

x. l. de aeris electione ex parte qualitatis.

xi. l. de cibo & mirabili virtute aceti in omni ciba-
tione.

xii. l. de potu & magna differencia aquarū tam
in bibendo q̄ in dociōe ciborum.

- xiii.** L. de motu et quiete.
xiiii. L. de somno et vigilia.
xv. L. de inanitione et replecione.
xvi. L. de accidentibus anime.
xvii. L. continuacionis.
xviii. L. de coitu.
xix. L. de balneacione.
xx. L. de fabricacione.
xxi. L. de continuacionis.
xxii. L. de ordine quatuordecim medicinarum generalium.
xxiii. L. de numero medicinarum interius sumendarum.
xxiiii. L. de prima medicina interius sumenda scilicet pilularum.
xxv. L. de secunda medicina interius sumenda scilicet tinace et mercurio.
xxvi. L. de tertia medicina interius sumenda scilicet bolli armeni et aliorum.
xxvii. L. de diuersitate dosis istarum medicinarum et de ordine sumendi eas.
xxviii. L. de modo exhibendi pueris et pregnantibus et aliis puluerem supradictam seu eius virtutes.
xxix. L. de odoramentis.
Recepta pomi de laudano.
Recepta pulueris in pecia de sindone ligati.
Recepta infusionis spongie.
xxx. L. conclusionum totius operis memorie premedantur.

Primum capitulum problemiale

Inquit mesue in libro suo de appropriatis. Ea de passionibus stomachi. **Q**tu curam humanorum corporum gerere volens a deo non recedas et ne dilla-
teris in sciencia philosophica naturali quoniam ille actor nature illam stabilivit et sine eius influentia deficit omnis motus. **E**t ad hoc aduertens in problemio eiusdem libri dicebat deum in cunctis prepone et preponet te honora eum et honorabit te time eum et securus cuncta experieris. Sit ergo ipse in eternum benedictus et principiet hoc opus et feliciter ipsum taliter quod sui diuina influentia mediante vnusquisque sanitatem corpoream possit a male dicta epidemia presaluare. **D**icam ergo quod talis preseruatio fit per viam medicine. diuino tamen influxi interueniente secundum debitam approximationem sex rerum non naturalium et annexatum eis et per conuenientem exhibitionem quantam medicinarum quod est presentis intencionis vt infra apparebit ex quibus remouetur seu remoueri contingit dispositio seu appetitudo corporum humanorum huius pestilencie periculo subiaccensium. **Q**uoniam nulla causarum sine patientis aptitudine agere apta nata est secundum Capitu.

primo februm capitulo tertio de febre pestilentiali
et huic concordat. Quicquid prima quarti capi-
tulo de febre pestilentiali dum dicit agens enim so-
lum cum peruenit patiente non preparato non fit
actio neque passio. sed quia modum preservationis
a febre pestilentiali per viam medicine. hic tractare
intendo. **H**inc est quod antequam ad propositum ac-
cedam ut iuste petenti satisficiam. **P**rimo vi-
dendum est. que sunt cause febris pestilentialis. et
modus generationis eius. et tempus in quo ma-
gis accidit. **E**t postea ad id quod propositum
est redibo.

Secundum capitulum de causis febris pestile-
ntialis. scilicet primitiva antecedente et coniuncta.

Cause autem huius febris pestilentialis
sunt tres scilicet primitiva antecedens et
coniuncta. Causa autem primitiva potest
esse duplex. **U**na est mutatio preter naturam
que accidit aeri per conversionem in substantia eius
que quidem mutatio dicitur corruptio seu putre-
factio accedens in substantia aeris absque eo quod ali-
qua suorum qualitatuum valde fortius facta fuerit.

secundum augmentum et diminutionem. et talis
aer non est simplex sed mixtus. ex aere vero et par-
tibus aqueis vaporosis scilicet malis in fumo et
nubibus surgentibus. et partibus igneis secunda
primi capitulo octavo doctrine secunde. **E**t ratio
dicebat prima quarti capitulo de febre perniciosa
li. aer non putrescit propter sui simplicitatem. sed
propter illud quod ei admiscetur de corporibus
terrenis malisq; permiscetur ei. et accidit toti q-
litas mala. **E**t subdit causam huius. dicens q
quandoq; est illud causa ventorum deferentium
fumos malos ex locis fetidis in quibus sunt val-
les profundae. et corpora exsiccata in prelio aut oc-
cisa non sepulta nec tumulata. **E**t subdit aliam
causam dicens q; quandoq; accidunt putredines in
interioribus terre propter causas quarum aduen-
tus ignoratur. et nocere faciunt aquam et aerem.
Alia causa primitiva est mutatio preter natu-
ram que accidit aeri in qualitatibus suis. Et hoc
patet sexto colligit capitulo ultimo et maxime qua-
ndo mutatur aer ad caliditatem et humiditatem ut
expresse ponit. **C**apitulo primo febrium capitu-
lo tertio. et hoc potest accidere dupliciter. vel ex so-
la permutatione ad caliditatem et humiditatem suf-
ficientes ad inducendum putrefactionem in hu-
manis et precipue in humoribus cordis ut videtur velle.

Capitulo primo febrilium capitulo tercio vel ex per-
mutatione predicta in calido et humido mixta cum
permutatione in substantia aeris quod videtur in
Alicenna prima quarti capitulo de febre
pestilentiali dum dicit et quando necessario faciunt
virtutes agentes celestes et virtutes patientes ter-
restres humedationem vehementem aeri expellunt
vapores et fumi ad ipsum et sparguntur in ip-
so et putrefaciunt eum cum caliditate debili tamen
quod maior excessus sit in humiditate quam in ca-
liditate ut satis patet. et videtur velle Alicenna se-
cunda primi doctrina secunda capitulo quarto quod
mutatio aeris ad calidum et humidum fit disposi-
tio ad putrefactionem in substantia eius dum di-
cit ex complexionibus aeris dignior est ut conver-
tatur ad putrefactionem. Est enim calidi et humi-
di aeris complexio. aer ergo mutatur preter naturam
sive in substantia solum. sive in qualitatibus solum
sive utroque modo est vel esse potest causa primitiva
huius febris pestilentialis. Et dicit Alicenna
quod primum efficiens horum omnium sunt forme ce-
lestes facientes omne necessarium illud cuius ad-
ventus ignoratur. Et quod subdit quod causa pri-
ma longinqua sunt forme celestes et propinqua di-
sposiciones terrestres. Esti enim in planete quan-
do sunt male dispositi male disponunt non solum

elementa. et precipue aerem. Sed etiam humores
in corporibus hominum existentes. Unde miasma
corrumpt sanguinem et multiplicat colem. et sa-
turnus melancolani. et quia sunt male dispositi.
Ideo male disponent humores predictos. unde e-
pidemias genite istis temporibus. ut plurimum
sunt de materia citrogenia et grossa sicut bene pa-
tet. **E**unt etiam de colem zinzia seu erugino-
sa que ut plurimum statim. vel in paucis diebus
interfecit. quoniam dicitur de genere venenorum
secundum Aluincennam prima primi capitulo de
humoribus. **E**t ista colem secundum Aluincen-
nam ibidem generatur ex colem prasina in sto-
machis hominum. et dicitur quod inter omnes
species colepe peior et magis pernicioza existit. unde
de Aluerzois. sexto colliget dicit quod impossi-
bile sibi videtur quod aliquis febrilis ex colem eru-
ginosa possit euadere. et michi videtur quod ista
talis colem sit sufficiens ad generandum febrem
pestilenciam absque putrefactione aeris. **C**ausa
autem antecedens huius febris sunt humores. et
precipue humores existentes in ventriculis cordis et
principaliter in sinistro ventriculo dispositi ad pu-
trificationem huius suscipiendam. **C**ausa autem
coniuncta sunt humores precipue existentes in ven-
triculis cordis et principaliter in sinistro ventriculo

lo adu putrescentes scilicet cum sua putrida fuligine et alterantes sua caliditate putredinali substantiam cordis et spiritum ubi est in eo que caliditas putredinalis postea comitatur toti unde fit febris pestilencialis.

Capitulum tertium de modo generationis febris pestilencialis.

Modus autem generalis huius febris pestilencialis secundum Avicennam prima quarti capitulo de febre pestilenciali est. quando aer mutatur ut supradictum est venit ad cor et corrumpit complexionem spiritus qui in ipso est et putrescit quod circumdat ipsum de humiditate. et accidit caliditas egressa a natura. **E**t spargitur in corpore et erit tunc propter causam suam febris pestilencialis hoc idem secunda primi asserit dicens cum putrescit aer putrefacit humores et incipit humorem putrefacere qui corde circumdatus est et iste est modus generalis huius febris pestilencialis quando aer est mutatus in substantia.

Modus autem generalis huius febris que fit ex mutatione aeris in qualitatibus solum quod

videtur velle. Capitu. prima febrim. **E**t Auer-
is sexto colligit ex quod calidus aer sic alteratus pre-
cipue in calido et humido veniens ad cor ad alte-
rat humores cordis et maxime secundum sinistrum
ventriculum ad caliditatem et humiditatem sic quod
ponit eos in putrefacto esse et per consequens sub-
stantia cordis et spiritus qui in ipso est alteratur
tali caliditate putredinali que postea comitatur to-
ti unde fit febris pestilentialis. **Q**uando autem
est utraque mutatio in aere scilicet in substantiam
qualitatibus non est dubium quod potest induce-
re febrem per modum qui est dictus. **E**t est ad-
uertendum quod ex hiis que dicta sunt clare habe-
tur quod ex alteratione aeris infecti pestiferi ge-
neratur morbus contagiosus pestilentialis. et bre-
uiter omnes morbi contagiosi ratione infectio-
nis quam in aerem producant capiuntur. et ideo.

Capitu. se. capitulo secundo dicebat vaticinandi-
tis qui pestilenciam patitur periculum est. sicut
quod scabie et ptili possidetur et simile quod cumque
putridum expirat. et domus in quibus latent feti-
de existant. **E**t ideo alias sexto libro disposi-
tionis regalis dicit. oportet cedere a loco in quo
putredines contingunt. et eodem libro dicit non o-
portet morari apud patientes contagiosos morbos
sed in locis supra ventum ab illis flantem.

Terzbi autem contagiosi numerantur ab Al-
uicenna secundo primi capitulo de complendis di-
spoficionibus dum dicit et preterea de egretudini-
bus quedam est . que de vno ad alium transit si-
cut lepra et scabies et varziolle et febris pestilencia
lis et apostemata putrida Et sic obtalmia et ptiffis
et precipue cuius domus stente fuerint . et similiter
cum vicinus fuerit sub vento . et totum comente
tur memorie quia proderit .

Quartum capitulum de tempore in quo acci-
dit magis pestilencia .

Tempus autem in quo magis accidit
pestilencia vt plurimu est in fine estia-
tis et autumpno secundum Aluicenna
secunda primi capitulo octauo doctri-
ne secunde et Almensor quarto capitulo de preser-
uatione . et cautela et pestilencia . **A**strologi ta-
men ponerent quod in quocunq; tempore viget co-
stellacio facies pestilencia pestilencia accidere pot

Quintum ca . de duracione pestilencie respectu
temporis .

Tempus autem morbi durationis pestilencie quando apparere inceperit secundum viam medicine potest esse usque ad medium decembris quoniam tunc finit autumnus et superuenit yems que sui frigore non permittit humores ebullire sed potius facit eos permanere quietos. Et in hoc potest una ratio persuasiva adduci et talis. Agens enim universale suum effectum inducere non potest siue particulari et secundum fortitudinem et debilitatem particularis agentis affectus magis et minus inducitur. Sed aer qui est agens particulare est minus potens ad generandum febrem sui frigore tunc temporis. Quare pestilencia tunc esse debet minor.

Sextum ca. quibus corporibus magis nocere potest.

Corpora autem quibus magis nocere potest sunt corpora cathocimia. id est plena malis humoribus quod testatur Avicenna prima quarti ca. de febre pestilentiali dum dicit preparatio corporum ad illud in quo sumus de passione est ut corpora sint plena malis humoribus nam munda non patiuntur ab hac. Adhuc etiam sentit Galenus primo febrili dum dicit hoc quidem scilicet corpora cathocimia confestim a prima inspiratione principium putrefactionis

accipere et ad plurimum procedere in alicuiam partem
Quocumque vero corpora sine superfluitatibus sunt et
pura hec quidem nequaquam illa vero parum pati pos-
sunt ut facilius fiat in id quod secundum naturam et e converso
Corpora autem utentia malo regimine in cibis et poti-
bus et in laboribus superfluis citius recipiunt hanc fe-
bre[m] quam alia. Unde Galenus prima febris dicebat quod quis
demum moderatis laboribus et decora vita vitur o[mn]-
ino in possibile perseverat secundum omnes has dispositiones. scilicet
pestilenciales. Corpora autem calida et humida et pro-
prie ubi humiditas vincit caliditatem que sunt fetidi
sudoris et urine et excretionis sunt vehementius pata-
re febre[m] putridam et persequens febres pe-
stilenciales. Avicenna prima quartani dicitur. Galenus
secundo tegni et primo febrium deinde calida et sicca
quantum ad similitudinem quam habet cum febre de-
inde calida et humida. ubi tamen excedit caliditas et est
temperamentum in passivis similiter in humido et sicco de-
inde corpora temperata in calido et frigido ubi tamen
habundat humiditas. Sed corpora frigida et humi-
da et frigida et sicca sunt longiora a febribus hec est sen-
tencia Avicenne prima quartani. Corpus autem tem-
peratum inter cetera corpora est valde remotum ab om-
ni egritudine et per consequens ab hac cum sit aptum na-
tum semper manere sanum resistendo causis egritis
ratione fortitudinis sue virtutis ut notum est.

Septimum capitulum quibus etatibus ma-
gis nocere potest.

Adesccns plus nocere potest quoniā
est calida et humida et humiditas vin-
cit vt dictum est de complexionibus et
plus nocet pueris. Quia vtuntur vt
plurimum malo regimine propter gulositatem. vnde
in corporibus eorū generatur supfluitates mul-
te ex quo sunt vebemēcius pati incurre hanc pas-
sionem et hac de causa mulieribus plus nocere po-
test q̄ viris. Deinde iuuentuti propter similitu-
tatem quā habent cum febre sit calida et sicca mi-
nus vero senectuti q̄ frigida et sicca. adhuc minus
senio q̄ talis etas frigida et humida. et hoc p̄ viam
medieine. astrologi aut dicerent q̄ homines marti-
ales. et hoc ratione martis. q̄ sunt coletici sunt ca-
lidi et sicci. et p̄ consequens etas iuuentutis que est
calida et sicca sunt plus pati ad hanc febrem q̄ alii
similiter saturnini. Et hoc ratione saturni q̄ sunt
frigidi et sicci et p̄ consequens etas senectutis que ē
frigida et sicca etiā essent pati nō tamen tñ sicut p̄-
mi et etiam qui hñt geminos et virginem p̄ ascen-
dente in eorū natiuitate male se habebūt. nisi Ju-
piter et cum magna cautella tueatur. Et sic pos-
sumus dicere de civitatibus et terris hñtibus ali-

quod istorum signorum pro ascendente istud tamen
relinquo astrologis.

Etiam capitulum de ordine dicendorum.

Nunc autem veniendum ad id quod a prin-
cipio promissum est et primo dicendum est
de debita approximatione sex rerum non
naturalium que sunt aer cibus et potus somn⁹ et vi-
gilia motus et quies innamio et replicio de accide-
ntia anime. **E**t de quibusdam annexis istis ut cop-
tu balneacione et fraccacione. deince de convenienti
exhibicione quarundam medicinarum prout presen-
ti negotio subiacet.

Ponū capitulū de aeris electione ex pte substācie

Eligiatur aer turbidus et humidus quia
ex illo generatur febris pestilencialis pri-
ma quarti et secunda primi dicitur aer tur-
batus tristificat animā et pmiscet humores. eligat^r
aer bone substance. et est aer cui non admiscetur ex
fumis res extranea mala et sit pstrictus inter parie-
tes et non discopertus cum putrefactio communis
accederit in aere. tunc enim est magis recipiens ip-
sum discopertus q̃ constrict⁹ et occultatus. aliter au

tem discorptus est melioze secūda primi capitulo
quarto. **E**t hoc q̄ dicit Aluerzois sexto colliget si
aer est corruptus in substantia tota habitandū est
in domibus terzaneis vel caueznosis. et loca alta vi
tare rectifice etia aer cū igne de bōis lignis et max
ime de fermentis et roze maximo et cipresso et iuni
pero et similibus rectificatur etia aer a vento septē
trionali supposito quod putrefactio aeris non sit
cōmunis. Unde Aluicenna secūda primi capitulo
decimo ventus septētrionalis aerem putidum pe
stilencialē sanat et ideo quarto Alimēsois capi
tulo de p̄seruacione et cautela a pestilencia dicitur
foramīa et dom⁹ porte a pte septētrionis sint ap̄e
te et ad hoc aduertens Aluerzois sexto colliget dīc
q̄ in corruptionibus t̄pis calidi debent eligi loca
alta in quibus regnet vent⁹ septētrionalis aerem
rectificans. Fiat etia aer boni odoris prohibeat
eius putredo cum q̄bus rebus sit possibile p̄ma
quarto ca. d. febre pestilenciali. Et subdit rectifice
tur aer p̄m sanos cum ligno aloes cedro ābra tu
re musco costo dulci storaco sandazacha gariofolo
rum mastice trebentina laudano melle et croco ci
presso anisodilis iunipero lauro cipezis et squinan
ti sauia et aceto amigdalīs amaris et assato et q̄nq̄
fiunt p̄posita sed p̄m sanos et iterū se. et egros est
subfumigacio cū sandalis et campbora et corticib⁹.

granatorum z mirra z malis z citoniis z hebano
z tamarisco z similibus. hec sunt verba Avicenne.
z Auerrois sexto colliget. Eciā docet rectificare ae-
rem cū subfumigatione. Et Almensoris quarto si-
militer hoc ponit z vltterius docet rectificare aere
irrigando domos dū dicit domus quaq; die aqua z
aceto mixtis rorāda est z vltterius ad maiorem rec-
tificacōem aeris docet subfumigare homines z irro-
rare ipsos dū dicit z si cum hoc ī aere odoris pu-
tridi z feruentis similitudo fuerit tunc homines cū
sandalis z cāphora subfumigari debēt atq; aqua
rosata irrozādi sunt. Et sciatis q; tales fumigacio-
nes z irrogaciones nō solū fiunt ratione rectifica-
cionis aeris. sed etiam ratione confortacionis cor-
dis. Prudens tamen medicus secundū diuersitatez
temporis in calido z frigido humido z sicco. po-
test diuersimode subfumigare z irrozare cum cali-
dis z frigidis humidis z siccis vt sibi melius vi-
debitur. **E**t nota q; si contigat exire domum nō
exeat quis nisi sole existente super terram quoni-
am ille aerem rectificat secunda primi capitulo vn-
decimo z portet secum aliquod re odoramentis ī-
fra scriptis ad rectificationem aeris. z confortacio-
nem cordis. z anteq; exeat vit eat ignem z lauet fa-
ciem z manus cum aqua decoctionis citri primo.
postea cum aqua rosata z aceto naribus apponen-

do nisi sit catarrhus quia tunc melior est aqua vi-
te et precipue tempore frigido quod etiam non no-
cet si omni die fiat et non tradatur oblivioni sume-
re aliquam de finita scriptis medicinis que a tota
specie contradicunt epidimie. Si contingat exire
domum et hoc antequam exeat. Et similiter si non exe-
at recipere debent per modum qui infra dicetur.
Et si non contingat ex colloquio seu conuersacio-
ne cum personis vel quomodolibet recipere infec-
tionem aliquam per anhelitum habeat secum de
confectione ordinata infra ex bollo armeno terra
sigilata et semine citri cum cinamomo et aliis infra
descriptis et statim cum infectione sentit ponat de ipsa
ore quantitatem aliquam et diu in ore tenendo
et paulatim mastigando etiam paulatim transgluti-
endo et sic reiteretur donec faciat se alleviatum hec enim
confectio resistit epidimie confortando cor resistendo
venenositati bonum oris odorem redendo aerem cor-
ruptum et pestilentem retificando quod ex his que in ipso
ingrediuntur manifeste comprehendere potest. **E**t
sciendum quod solus cortex citri ratione sui odoris corrup-
tionem aeris et pestilentiam ratificat secundum Alui-
cennam secundo canone. et cum hoc odorem oris bonum
efficit si teneatur in ore. Accipiat ergo de tali corti-
ce pulito cum zucharo et fiat sicut dictum est de confe-
ctione hoc enim erit delicabile et curiosum et est efficax

in hoc casu tamen non transglutiatur substantia
huius corticis s; solū virtus qm̄ non digeritur p-
pter sui duriciē s; in Aluicennā secundo canone pau-
latim tñ masticatur & diu in ore teneatur. Et po-
stea cortex deiciatur & si transglutiatur sit modico
aut nimine quātītatis. & qz talis cortex habet pro-
prietates istas ideo bonū est qz de ipso fiat aqua p
viā decoctionis pro locione manū oris & barbe.
Et si ptingat lauare pedes hec aqua similiter habe-
atur. potest etiā fieri talis aqua de rore marino. &
radice izeos. & est multū laudabilis & ex omnibus
istis simul mixtis fieri potest similis talis aqua si
placet & si in lesinio p locione capitis poneretur d
supradictis esset bonū & precipue catarolis satis
dictū est de approximatione aeris ex pte substan-
cie seqtur de approximatione aeris ex pte qūitatis.

Decimū capitulū de aeris electiōe ex pte qūitatis.

Ut calidus est frigidus quarto Almēso
ris capitulo de pseruacione a pestilencia
& aer frigidus est eligendus ibidē non tñ
multe frigiditatis qm̄ esset mortificās & paralyticū
faciens. Eligatur aer sicq; prima quarti capitu-
lo de febre pestilenciali. & fugiatur hūidus vt supra
dictū est. Sed Aluerzois sexto colliget ultimo ca-

pitulo dicit si permutatio fit in qualitate aeris una
aut pluribus regimen particulare debet esse tale ut
si gracia si sit distemperamentum in caliditate et
siccitate cum frigidis et humidis regi debet et dege
tere in septentrionalibus locis in quibus adhuc
aer reprimatur rozatione aque et foliis azomatib9
humidis et sic in omnibus aliis qualitatibus con
trarium apponatur et ex hoc habetur modus ster
nendi cameras et domos cum foliis et herbis odo
riferis calididis vel frigidis humidis vel siccis se
cundū diuersitatez temporis et preexistentis dispo
sicionis q̄ quidem arbitrio prudentis medici relin
quitur. Et non est tradendum obliuioni q̄ relinq̄
re ciuitates et loca in quibus pestilencia regnat et
se transferre ad loca sana in quibus pestilencia nō
est nec futura est optimum remedium iudicatur.
q̄ quidem bene potest sciri per scienciam astro
logie et ideo ad astrologos super hoc est recurren
dum et iste est bonus modus eligendi aerem bo
num et fugiendi malum.

Secundum capitulum de cibo.

Et carnib9 eligantur sterne p̄dices masculi
ni sexus galli iuuenes nō calcātes ed9 q̄
vitulus Allment. quarto ca. de cautela seu

preseruacione a pestilencia a lauda etiam capitula
ta multū vallet. vñdecimo terciū de tremore cordis
piscis tunc temporis sunt dīmittendi quia sang-
uis ex eis generat⁹ est cū corruptōis et om̄s car-
nes exceptis volucib⁹ mōtanis sicut p̄dices et si-
miles istis Eluerois sexto colliget vltio cap. et ex
hoc habetur q̄ alie carnes reliquātur sicut caro por-
cina caro bouina. anseres. anates. colūbi. agni. et
vniuersaliter oīs caro salita et p̄mūter vsitata et
alie carnes siluestres et specialiter leporū antiq̄rum
capriolorū antiquorū ceruorum antiquorum et a-
nium in aq̄s degenciūz licet siluestria ceteris pari-
bus sint mīoris malicie q̄ domestica cū paucōres
habeant superfluitates dicit enim rasis quarto al-
mentosia capitulo de preseruacōe a pestilencia. Si
autē pisces comedere voluerit super carbones assa-
tos edant. Et sit caro que admīstratur decocta in
acetosis prima quarti capitulo de preseruacione a
pestilencia. Et generaliter dicit. declinet cibis ad ace-
tosiam et dicit q̄ condita cum aceto iuuatiua sunt.
et maxie capazi cum aceto conditi et Almentosia.
quarto capitulo de p̄seruacione a pestilencia. In
omni cibacione vtendum est aceto laudat etiam a-
grestum et vinum granatorum acetosorum et ace-
tositatem fieri in cibis sumendis apponi. Et ex
hoc habetur quod debeant fieri condimenta ex a-

gresto aceto ⁊ vino grauiatorum ⁊ similibus cum
carnibus tunc temporis comedendis. Lentesci-
am laudantur quarto Alimenso. capitulo vt supra
Et si sicula id est bleada secum coquatur ⁊ reficatur
aliqua malicia lentis. vt vult Auicenna secundo ca-
nonice. milliū etiā ⁊ panis cum sint frigide ⁊ sicce
complexionis satis bene concedi possunt quoniam
recte contradicunt causas putrefactionis. Et cibus
vero calefacientibus cauendum est quarto Alimen-
to. capitulo vt supra. Et a confectionibus de mel-
le factis ⁊ fructibus recentibus ⁊ dulcibus abstien-
dum est ibidem ⁊ hoc per viam cibi quoniam nu-
ces ⁊ ficus cum foliis rute ⁊ sale trito competunt in
defensione venecii. Et quartum capitulo primo dicit
etiā qd fructus ⁊ olea que nascuntur isto tem-
pore sunt relinquenda. Et hoc per viam cibi quia per
viā medicine lactuca portulaca borago scariola per-
petunt si p̄diuntur cum aceto ⁊ agresta siue ponan-
tur in cibus cum carnibus elixandis tempore elixacō-
nis ⁊ in modica quantitate. Et propter hoc caueatur
a fungis ⁊ fructibus humidis. Assature suffocare
reliquant omni tpe quoniam sunt venena ⁊ quandoq;
interficiunt. Et quartum. Qua etiā recencia gallina-
rum iuuenum conceduntur ⁊ maxie vitella cum ace-
to sumpta ipsa enim ad confortationem cordis re-
cipiuntur ⁊ velociter in sanguinem transmutantur et

pazum superfluitatis post transmutationem relin-
quunt secundo tractatu de viribus cordis. Debet
etiam pseruator sanitatis esse sollicitus ne id q subti-
le et cito digeritur summat post id q sit eo durius.
qz cum prius digeritur q ipsum quod est duru su-
per id nabit nō habens viā que penetret putrefi-
et ergo et corrūpet q ei miscetur tertia primi doctri-
na secunda capituli septio. Legumina reliquantur per
viam cibi nisi lentes q specialiter hic commentan-
tur. quoniā sunt generatiā ventositatis et male di-
gestionis cibaria eū de pasta farie frumenti quo-
niam sunt opiliati ut notum est. Panis sit de fru-
mento q a rebus extraneis sit purgatus et ex sana
messe collectū cui nullū acciderit nocumentum ita
eligere docet Auicē. tertia primi et sit bene ferme-
tatus et bene coctus quoniā bene digeritur et ma-
gis tenuis et subtilior inuenitur tercio capitulo Al-
menforis. Paīs aut azimms reliquantur quoniam
tūte digeritur tardeq de stomacho descendit et ge-
nerat opilaciones in epate. et in renibus lapidem
generat ibidem. Caseus et pēcipue vetus etiam nō
cōpetit p viam cibi quoniā est difficilis digestiōis
et opiliat⁹ et lapidi⁹ generatis tamen assuetis. eo
non multum nocet. potest tamen etiam comedi
p viam medicie post cibum in modica quantitate
reliquantur etiam lac propter abilitatem eius ad ci

ram corruptionem ut patet in commento anfflet.
Lac dare caput dolentibus. Butirum etiam dimit-
tatur quoniam sui aquositate et ventuositate abho-
minacione ioucit et facit cibum supernatare in stoma-
cho ut notum est. Cibus autem est minorandus et
subtiliandus quarto Almensozis ca. ut supra et p-
ma quarti ca. ut supra scribitur oportet ut eorum
regimen inclinetur ad siccacionem omni modo et
minoratis cibis. Et iterum ibidem dicit et minore-
tur ex cibo sed aduertendum quia secundum diuer-
sitatem complexionum istud regimen est diuersifi-
candum. Quoniam flegmaticis adhibeatur regi-
men magis exsiccatium. Postea sanguineis mi-
nus vero colericis et adhuc minus melancolicis.
Non enim tardetur comestio neque ieiunet aliquis
quarto Almas. capitu. ut supra supposito quod sit ho-
ra cibandi cum vero appetitu quod Aluerzois ultimo
capitulo sexto colliget dicit super hoc loquens et ci-
bum comedere non debet nisi digestio in membris
celebrata et sit in spacio nouem horarum. et Alui-
cenna tertia primi doctrina secunda capitulo sep-
timo oportet ne aliquis comedat nisi post deside-
rium nec in hoc tardetur cum desiderium ebullierit
nisi sit mendosum.

Quoddecimum capitulum de potu.

Potius autem in assuetis vino sit vinum
a qua boni fons mixtum vel cum aqua alio
modo rectificata ut auro ignito vel ferro
ignito vel per distillationem. Unde almeſ. quarto
a vino nisi fuerit multum aqua mixtum cauendum
est et tale vinum debet eligi secundum quod Aliucenna do-
cet tertia primi dum dicit ex vinis illud melius quod
interuētustatem et nouitatem est equalem et est cla-
rum ad rubedinem trahens bonum habens odorem
equalis saporis quod nec est acere nec dulce. In assuetis
autem aqua potius sit aqua supradicta boni fons vel
rectificata ut dictum est et aduertatis si prouocet decoctionem
cibaria ut sepe fit decoquantur in aqua rectificata
aliquo modorum supradictorum quoniam melius erit. Ran-
sor. autem quarto Almeſ. capitulum. ut supra dicit quod
acetum cum aqua mixtum est bibendum et forte me-
lius valeret in temporibus calidis et hominibus coles-
ticis quam vinum et etiam in talibus laudat aquam or-
dei possumus etiam tunc dare zucharam roxatum et
syrupum de limonibus et syrupum roxatum et simi-
lia. Sitis quoque nullo modo toleranda est quarto
Almeſ. capitulum. de preservatione a pestilencia et
prima quarti eodem capitulo. Et hoc maxime in
temporibus calidis et corporibus colescticis supposito
quod sitis sit vera et non mendosa. vinum autem po-
tens dimittendum. unde Aliucenna primi quarti ca-

de preseruacione a pestilencia dicit neq; vina ⁊ Al
menforis quarto eodem capitulo vinum est dimi
tendum. s. potens quoniam stomachum ⁊ epas ca
lescit quarto almenforis ex quo timetur ebullitio
in humoribus ⁊ maxime in quantitate magna in
quantitate autē parua quandoq; per viam medici
ne potest summi. Vinum nouum relinquatur q̄
niam vinum nouum impedit epas ⁊ ad dissente
am epatica inducit propter inflammationem suam
⁊ propterea ventrem facit tercia primi.

Tridecimum Ca. de motu ⁊ quiete.

Unitatem conseruare volenti ante p̄mestio
nem moueri necesse est. motu autē vnus
quisq; vti debet sibi p̄sueti qui vires ipsi
non excedat. Sit etiā mot⁹ deambulacōis vel vecti
onis quo nemo tā diu p̄sumat donec fatigacōez ⁊
multa sentiat grauedinē q̄ta Almans. ⁊ iste mo
tus est motus tēperatus. a motu autē superfluo ab
stinendū est vnde capitulo de preseruacōe seu cau
tela a pestilencia quarta Almans. a labore q̄ absti
nendū est ⁊ Alnicēna prima quarti capiti. de pre
seruacione a pestilencia dicit q̄ regimē debz dectia
relo exicacionē oī modo sine exercicio. s. laborio
so Et scias quod motus debet supare quietē quia

sicut motus calefacit et exicat ita quies isfrigidat et
humectat propter defectum resolutionis supfluita-
tum ut ponit Avicenna secunda primi capitulo duo-
decimo doctrine secunde. De natura autem motus est
quod ante premissionem fiat quia tunc calorem accresce-
re facit inatum quanto Avicenna. Et subdit sicut enim
motus ante premissionem factus est sanitatis preseruat-
ivus ita post premissionem est egritudinis generativus
Hora autem incipiendi exercitum secundum Avicenna. Tercia
primi est cum cibum iam est digestus in stomacho et epa-
te et venis et ut alterius cibi hora iam advenit. La-
mei. est advertendum quod cum totum regimen debeat de-
clinare ad exsiccationem secundum diversitatem complexionum
maiori vel minori exsiccatione indigentium. Diversifi-
catur motus et quies. quia flegmaticis prepetit maior mo-
tus minor quies. postea sanguineis. colezicis autem ma-
ior quies est et minor motus. melancolicis vero non
multa quies nec multus motus licet in omnibus hiis suus
motus debeat superare suam quietem ut supra dictum est.

Decimumquartum capi. de somno et vigilia.

Oportet autem ut tam diu post premissionem ali-
quis se a somno abstinere donec cibum de hore
stomachi descenderit atque inflatio imminui
atque inferius mergi sentiat quod si tradeat non incogentem

est vt parua iuuetur de ambulatione donec descen-
bat. Et nō dormiat quis multū qm̄ corpus tenet
efficit flegmaticis q̄ multitudinē in eo creat ip̄m
q̄ infrigidat q̄ in corporib⁹ grossis z pigrib⁹ p̄ci-
pue opatur. quarto Almas. non dormiat quis de
dei qm̄ somnus bon⁹ z naturalis ē vt noctē non
effugiat z diē non īpediat. secūde p̄nosticozum. Et
subdit p̄tazius vero īproband⁹ est minus tñ ma-
lum ē si a mane vsq; ad terciā tene erit. Si autē p̄-
suetudo aliquē coheret ad dormiendū in meredie
ei p̄cedatur qm̄ mutare p̄suetudinē omnino mole-
sti m̄ ē fm̄ tan. ascenū in affec. dormiat tñ pax z ī
loco siccō nō vigilet q̄s multum qm̄ vigilie multe
calorē incendūt ac formas corrūpunt. Corp⁹ q̄ de
siccant atq; colerā rubeam in ipso augmentant. Et
precipue cū corpora sint macra Almas. quarto est
tñ aduertēdum cū totū regimen debeat declinare
ad exsecacōnē vt dcm̄ ē. ideo fm̄ diuersitatē p̄plexi-
onū int̄igenciū maiori vel mīori exsiccacione fm̄
hoc somn⁹ z vigilie dñt diuersimode mēsurari sic
verbi gr̄a flegmaticis plus p̄petit vigilia z deinceps
sanguineis mī⁹ vero colericis z adhuc melancoli-
cis minus.

Decimumquintum ca. de innatione z replecōe

Detentio & euacuatio q̄ sunt equales scilicet ille que in hora pueniūt qua necesse ē conferentes sunt & vitam seruantes sanā. prima secunda. **S**ed quia aliqua corpora sunt magis disposita ad hanc febrem quā alia ut verbi gratia corpora plena superfluitatibus hinc est q̄ quarto Almensoris capitulo de preseruacione a pestilencia dicit enim si annus fuerit talis oportet ut corpus euacuetur & frequenter cum pillulis quas in hanc egritudinem capitalis nominauimus. **E**t ad hoc aduertens La. primo se. capitulo tercio de febre pestilenciali dicebat hoc presenciens confestim incipiente constitucione. id est disposicione. scilicet pestilencia quecumq; quidem corpora humida esse videbamus mox omnino exsiccare conabamur. Quecumq; vero sicciora anteq̄ naturā in hiis custodiebamus. Et quecumq; plena erāt superfluitatibus purgacionib⁹ sanabam⁹ & opilaciones porroꝝ aperiebam⁹. Et ulter⁹ dicit q̄ eorū q̄ prohibetur capi ab epidimiis & pestilencia ē vna & prima itencio communis in oib⁹. scilicet corp⁹ sine superfluitatib⁹ permanere q̄ maxie & bene transpirabile. Quoniā autem & qualiter h̄ debeat fieri relinq̄tur arbitrio medici p̄cipue p̄siderātis illud ca. Aluic. quarta p̄ia quādo & qualiter debeat euacuari etiā ca. d. flobothomia & tunc secute accedat sanguineis faciēdo flobotho

mīa z sacrificacionem. Et flegmaticis colezicis melancolicis adhibendo farmatīa secundum q̄ conuenit z quādoq; farmare z floze hos vel illos z porros apperire z vrinam prouocare z alias euacuaciones facere sicut melius videbitur. Et hoc relinquitur arbitrio medici particulariter prouidentis tamen nō tardetur obliuio illud quod poit Auerzois sexto coliget capitulo de p̄seruacione a pestilencia dū dicit res ventrē lenificāt hoc tpe optime sunt q̄ ad modū tamarīdi cachepbislola. viole z mamma.

Decimum sextū ca. de accidentibus anime.

Oportet abstinere ab intēpancia harū passionū aīe tristitie furoris tioris iudie solitudinis qz hec exterminant z mutāt corpora ab ea q̄ s̄m naturā p̄sistencīa. Ea. tercō Rec. Standum est ergo cum gaudio tēperato z ideo quarto Ellmans. ticitur quodcumq; animaz gaudere atq; letari facit robur viribus tribuit z naturam excitat et in suis adiuuat actōibus omnibus. qz sanis confert nisi his q̄ carnis mīoracione indigent quod vero tristare facit oībus sanis ifert nocumentum exceptis his q̄ carnis indigent mīoracione. et hec sufficiant que dicta sunt de sex rebus nō propriis.

Decimum septimam ca. continuacionis.

His expeditis dicendū est de trib⁹ annex
is predictis sex rebus nō naturalibus scilicet
coytu balneacione ⁊ fricacione.

Decimum octauum capitulum de coytu.

Coytu imoderato abstinendū est quarto.
Ailmanf. vnde Auiicenna secūda tertiū coi
tus enacuat de substācia spirit⁹ rem plu
rimā vnde quāto homines delectantur in ipso tan
to plus debilitātur. vnde quarto Ailmanf. Etiam
valde obseruandū est neq̄s coytu sepe viat. qz ex
eo velociter debilitatez incurrit ⁊ appetie suā destru
tionem si q̄rit. Et coytu multo ⁊ frequenti absti
nendū est qz neruis magnū nocumentū infert oculo
los q̄ fortiter leuit. Corporis autem vires destruit
corpus q̄ corrūpit ⁊ debilitat ad seniū q̄ cito addu
cit. Et hec nocumenta coyt⁹ corpora habentib⁹ ro
busta ⁊ grossa ⁊ sanguinē multū ac venas amplas
Et colorem ruberū multosq̄ pillos min⁹ accidunt.
quarto Ailmanf. Unde dicit qd̄ sicca corpora habē
tes a coytu sicut ab inimico interficiente cauere sibi
debent. Coytu vero tpato vtendū est qz corpus re
pletū aueniat aīam plarem ⁊ letā efficit eiusq̄ au
get leuitatē. Itam q̄ sedat ⁊ cogitacōes remouet.

quarto **Al.** Et ist alio capitu. eiusdem libri de tali
coytu loquēs dicit viri propterea ⁊ mulieres cū ap
petunt coize debent q̄ quidē faciāt nature vim nō
inferentes ⁊ hoc precipue in assuetis eo itelligat.

Decimumnonum capitulum de balneo.

Alicenna prima q̄ti neq̄ balneū qz bal
neuz debilitat cor ⁊ maxie si diu moratur
in eo ⁊ facit sincopim ⁊ nausceā ⁊ hūores
quietos mouet ⁊ ad putrefactionē preparat tertia
primi ⁊ secūda primi **Al.** an. quarto idē affit
mat ⁊ illud quod magis timetur ē ebullitio bumo
rum et debilitas virtutis.

Eligesimum capitulum de fricatione.

Fricatio etiā tpata de mane fiat añ prā
dium ⁊ etiā in secūdo ante cenam ⁊ sit ta
lis vt ponitur tercio primi scilicet vt super
fluitatur in musculis retentatum resolutio fiat ex
eo quod p̄ exerciciū nō euacuatur ⁊ euaporat et
non accidat fatigatio. s. in fricatione. Et nota qd̄
secundū diuersitatem corporū diuersificatur etiaꝫ
fricatio q̄ medico intelligenti notū relinq̄tur. Eoz
pora enim densa in porolitanibus magis sunt fri-

canda quam extenuata et macra et hec sufficiant de
annexis rebus non naturalibus.

XXi. capitulum continuacionis.

Expedita determinacione debita aporxiaci
onis sex rerū non naturalium et annexarum
eis nunc videndum est de puenienti exhibico
ne quorūdam medicinarū put pſenti negotio subiacz

XXii. capitulum de ordine quarundam me
dicinarum generalium.

DResupposita igitur vniuersali purgacōe
debite facta corporū illa indigenciū q̄ sa
tis in ca. de inanitione et replecōe generali
ter tactū ē veniendū ē ad medicinas q̄ a tota sp̄e epi
dimie pradicūt et p̄io de medicis iterū sumēdis
et secūto de odoramentis exteri et māualiter vſitatis

XXiii. ca. de numero medicinarū iterū sumēdarū.

Medicine aut̄ interiūs sumēde q̄ a tota sp̄e
contradiant epidimie et pestilencie sunt
tres sup̄ alias p̄mendate in q̄bus oēs sa
piētes medicie pueniunt. s. pilule a loctice hic infra

scripte ⁊ hec est prima tiziaca maior ⁊ mitridatum
⁊ hec est secunda ⁊ bolus armenus cū terra sigilla-
ta ⁊ hec est tertia. cui etiam addatur semen citri vl-
terius aliqua vtilia hic non concurrencia apponen-
tur vt infra patebit.

CXXiii. ca. prime medicine interius sumende
scilicet pilularum.

Prima ē hec recipe aloes par. ii. mizre cro-
ci ozietalis ana p. i. reformentur pilule et
dētur ex eis pondus. xviij. granorū ordei
vsq; ad triginta sex granarū singulis dieb⁹ in pñci-
pio pestilēcie cū vncia vna vini mixti q̄to Alimās.
Et hic pōit rasis laudes hui⁹ medicīe auctoritate
cuiusdā de numero antiquorū philosophorū qui
ait neminē se vidisse hanc medicīā in pñcio mor-
talitatis bibentē q̄ non euasisset ⁊ glosat sup Al.
dic q̄ fuit paul⁹ q̄ dixit hoc raso ī hac etiam medi-
cīa puenit Aluerzo. vi. colliget ⁊ Aluicen. prima q̄-
ti rasis. xvi. ptinentis capitu. de eere sic dic̄ inq̄d ru-
fus numq̄ vide aliquē hāc medicīā bibentē qui n̄
liberaretur ⁊ p̄uaretur ab epidīmiā ⁊ numq̄ fuit
innēta medicīa sibi compar nec dēt istis pilulis ali-
qđ addi nec diminui. Qm̄ fm Alui. q̄to canōe ca.
de tiziaca psiliū q̄dez meū ē vt n̄ moueat aliqđ q̄

experimentum iustitiam inuenit et licet illud dicat
de tiziaca tamen vniuersaliter verum est in omni-
bus ppositis que agunt tota specie.

Clicesimum quintum ca. ii. medicine interius sume
de. s. tiziace et metridaci.

Secunda medicina est tiziaca maior. s. andro-
mati s. m. Aluerzoim. vi. colliget cum q. de
quantitas sit a drag. media vsq. ad drag. i.
tu vicia. i. vini misce et huic etia puenit Almas. et
Alui. et oēs medici. s. an. q. to canone. ca. de tiziaca
dic illi q. tiziaca vtit in hora salutis n. nocet vene-
na et n. impediunt in eo nocumēta et sit securus ab egri-
tudib9 pestilencialib9 et ibidē ca. de mitridato poit
q. eadē sunt iuuamēta mitridati et tiziace. et iō p.ia
quarti de pseruacione a pestilēcia laudat mitrida-
tum sicut tiziacam et est idem modus exhibendi.

Clicesimum sextum capitulum tercie medicine
interius sumende. s. bolli armeni et aliorum.

Tercia medicina ē bolus armen9 vt narrat
casus auctoritate galiēi cum aceto et aq. bi-
bit9 sit aut dosis ei9 drag. media vsq. ad
drag. i. et Aluerzo. laudat bolū armenū et terrā ligi.

latam similiter .vi. colliget ⁊ fiat puluis subtilis
⁊ est idē modus exhibendi siue p se siue mixtur ⁊ fa-
cio fieri puluerē mixtum ex hiis cui addo semen ci-
tri cum modico zuchari ⁊ est magis delectabilis
potest etiam addi puluis cordialis ⁊ est magis
efficax ⁊ adhuc plus si apponeretur margarite di-
solute cum succo limonū vel aliter vt docent alibi
miste. Et si addatur limatura cornu cerui predicto
pulueri tunc multum valebit contra lumbricos si-
ue cum febre siue sine febre ⁊ hoc bene nota p pue-
ris Aliacen. etiam secundo tractatu de virtutibus
cordis dicit q terra sigilata hēt mirabilem propri-
etatez confortādi cor ⁊ letificandi cū citricitate sua
manifesta propter q cunctis obuiat venenis ita qd
siue bibatur ante venenū siue post naturā sustinet
⁊ pfortat ipsuz ad expellendum ⁊ ibidē dicit quod
semen citri est tziaca venenis pferens. Et in secun-
do casu dicit q semē citri est pterazium omni vene-
no sezapio in suis de simplicib⁹ dicit ⁊ q sumpsit
potum boli armeni in tpe pestilencie pseruatur a
pestilencia. Et iā vidi multos euadere in tpe pesti-
lenciali p ipm. Et Aliacen. secundo canone dicit et
plures qdem iam sanati sunt ex pestilencia mag-
na propter psuetudinez bibendi bolluz armenum
cuz vino subtili. Et si febrant misceatur illud vi-
num cum aqua rosata vt ibidem ponit. Idoz po-

nit serapio in libro de simplicibus medicinis . et
sit modica quantitas vini siue mixti siue non .

CXXvii. cap. de diuersitate istarum medicinarū
et ordine sumendi eas.

Est tamen notandū q̄ vsus supradictorū
s̄m diuersitatez corporū diuersificatur vt
maiorib⁹ plus mīoribus minus et medio
tribus mediocriter et recipiantur p̄dicta de mane
tali ordine . s. vna die de pilulis sequēti die de ticia
ta. Tercio die de puluere si est possibile . et si nō ad
min⁹ recipiat de vna p̄dictarū medicinarū et p̄tinuē
tur ista vsq; q̄ epidēmia cessauerit nō tradēdo obli
uioni vidēti ignē de mane et lauare man⁹ et faciem
cum aq̄ decoctionis cicri vel rosis maximi p̄mo de i
de fricare man⁹ et faciē cū aqua rosata et modico a
ceto vel cū aqua vite s̄m q̄ puenit p̄senti disposicō
ni et talis ordo locōnis est reiterand⁹ suo tpe .

CXXviii. ca. de mō exhibēdi pueris et p̄gnanti
bus et aliis puluerē supradictū seu eius virtutem

Sed qz aliquę p̄sone nō possent recipere a
liqđ p̄dictorū siue propter abhominacōem
siue ppter indisposicionē sicut p̄gnantes

et pueri et etiam illi non facio fieri perfectionem dupliciter de zucchero satis delectabile pro talibus. Una est que ingrediuntur bollos armeni terra sigillata et semen citri quod contradicit omni veneno et pulvis cordialis. Et si ponatur margarite dissolute cum succo limonum multo melius erit et si addatur limatura cornu cerui erit efficax ad lumbicos expellendos hoc est valde attendendum pro pueris. quia ut plurimum moriuntur ex lumbicis et ista vocatur confectio de bollo siue speciebus et fit dupliciter quandoque in forma liquida ut verbi gratia incorporando predicta subtiliter puluerisata cum zucchero rosato et diabo riginato. **E**t quando fit in forma dura sicut et hec sequitur. Et potest dari febricitantibus et non febricitantibus et alia confectio est ex predictis rebus cum modico cinamomi et semen citri et coriandi preparati et zedoarie et galange parum. et cum aqua rosata formetur predicta confectio sicut in statione de lacigonia ordinavi. **E**t hec vocatur confectio de bollo cum speciebus et recepta est hec. Recipe bolli ar. drag. vi. terre sigillate vnciam mediam cinamomi vnciam vnam gallange drag. prime coriandi preparati drag. tercię zedoarie drag. prime seminis citri drag. secunde et media et zucchero albi libras. ii. fiat confectio in morselis paruis et addat pulueris cordialis drag. mediam et si addat

lunatura cornu cervi erit efficac ad lumbicos expel-
lendos dissoluatur zucharu cum aqua rosata itez
est modus et proportio alterius perfectionis supradicte
demptis speciebus. Et est ulterius sciendum quod sunt aliqui
pueri pui qui nullum supradictorum sumere possunt.
hinc est quod ex aliquibus de supradictis facio fieri aquam
per viam distillationis cum succo vel aqua bugulose que
bene et delectabile sumi potest siue cum vino puro siue
mixto et siue aliquo piculo. Et breuiter totum regimen quod
supradictum est tam in medicis quam in aliis adhibeatur
nutricibus lactantibus pueros quam eis multum poterit
et hoc etiam potest dari pregnantibus sine aliquo preiudicio.
Et etiam quedam herba mirabilis in hoc casu
que a diascoride dicitur polomeydo et ab Aristotele.
viii. de historiis animalium. polegiu ceruinu eo quod
terrens vulneratus huius ferrum infixum vadit ad ipsum
sum et perficit cum ista herba vulnus suum et sic ex-
trahit ferrum. Et magister Arnoldus de noua villa
assignat. xxv. huius herbe virtutes inter quas potest quod
curat apostema cancerosum et expellit venenum serpen-
tium bibita aut comesta et etiam lumbicos si biba-
tur interficit et expellit. Et breuiter dicit quod omnem
causam mortalem a corpore eicit et expellit. Et di-
cit quod virtutes huius herbe sunt famose et experite.
et titiales magis quam virtutes alicuius alterius sim-
plicis medicine. Et ideo inter secreto teneatur.

Nota q^d cinamomum z galanga z zedoaria non
debent pulverisari sed iⁿfrusta parua incidi z cō
tundi in dicta p^{er}fectione detur autem modica quā
titas eius cum vino subtili limphato in hoc cano
ne z detur caute quoniam est calida z sicca in terco
gradu. **E**t si existis z aliis supradictis secundu
debitam proporzionem fieret aqua per vias distil
lacōis essent artificialis z magis delectabiliter su
meretur quoniam in sui substācia est amara pōt
etiam ex ipsa sola fieri aqua si placet z cum aliis
similiter q^d totum diligens medicus executōi mā
dare potest z non q^d sicut in scriptis reperitur peri
tissimi medici in auxoniam mortalitatis tempore
fecerūt fieri hunc puluerem recipe aloes mirreana
vnciam vnā cinamomi vnciam mediam croci li
gni aloes gariofilorum mastice ana drag. medi
am fiat puluis. z recipiatur de ipso in principio
mortalitatis ad pondus duorum denariorum. et
obuli cum modico vini aqua mixti z multuz pro
fuit z apud illos est medicina probata. z approbo
eam sumi in temporibus frigidis. z in corporib⁹
frigidis tamen standum est in illis que a tota spe
cie pzadicūt epidimie qm̄ in illis nō cadit exceptō

XXX. capitulum de odoramentis.

Odoramenta autem exteriora et manualiter
usitata bonum odorem habentia que princi-
palia. scilicet membra diliguntur quarto primi sunt
temporaliter diuersificata. scilicet in forma pomi de lau-
dano nominante. Et in forma pulueris in pecia
de sindone ligati. Et in forma spongie in quibus-
dam cordialibus rebus infuse ut hic infra patet.
Et sciendum est quod in ista odoramenta siue odo-
rabilia manualiter sunt visitanda et mouenda ut eo-
rum odor ratione motus melius in aere multipli-
cetur et per consequens res rectificetur qui cordi per
anhelum attractus siue transmissus nocere non possit. Id
potius inueniet ipsius ratione boni odoris confortado.

Recipio pomi de laudano.

Pomum de laudano fit recipe corticem citri
drag. iiii. calamenti gariofilate sansuci a-
zimiana drag. i. et dimidia doroniti ben-
albi et rubei ligni aloes calami aromatici ana. drag.
i. sandalis drag. ii. mirre mente gariofolorum ana.
drag. s. i. rosarum drag. iiii. camphora drag. ii. musci a-
bre ana drag. media storacis calamite drag. iiii. tre-
bentie drag. i. et media laudani uncias tres forme-
tur ex his pomis cum modico aqua rosate bugulose et
melisse. Et sciendum tamen quod diuersis diuersimode po-

nūtz recepta huius pōmī. omnes tamen ad vñz
finem tententes sed vt michi vñsum est discursēt
per dicta actorū ista possunt laudabiliter colezati.

Recepcio pulueris de sindone ligati.

Recipe corticē citri ozimi ana. vñciā dimi-
diā gaziofilate calamēti sansuci drag. ii.
gaziofilate sandalis ana drag. i. cāsofoze
drag. i. rosazū drag. iiii. musci parū fiat puluis. et
ligetuz in sindone vt dictū est z hoc sit pro paupezi
bus sed pro diuitibus potest addi ambra z lignū
aloes z aliquid tale vt melius medico apparebit.

Recepcio z fusionis spongie.

Recipe pulueris imediate supradicti quāti-
tatem aliquaz z infundetuz aque roxate
drag. vii. aque bugulose melisse ana vñci-
as tres aceti parū misceātuz z i hac mixtura ifūda-
tuz spōgia q̄ leuiter q̄ leni p̄pressa portetuz sic alia
odoramēta siue p se siue ligata in sindone q̄ ē pul-
chrius z fieri potest p pauperibus z diuitib⁹ sicut
placuerit. Si aut aliq̄ sint caterosi faciāt fieri odo-
ramenta secundum q̄ requirit sua p. e. ens disposi-
tio si nolunt errare z hoc cū p̄silio medici curantis

Et notandum qd sicut dictum est cortex citri aereum
retificat et pestilenciā sūm Aluicē secundo canone
bonum est ergo de ipso habere copiaz in tempore
epidēmiāli et in camera et extra camerā qm cū eo
possum⁹ tunc aerē corruptū retificare. Et est vlti-
m⁹ cūduz qd quilibet potēs et magnificus dñs de-
bet hēre in digito seu digitis suaz manuū carbon-
culum seu robinum vnum vel plures qm sūm Al-
bertū in suo libro de moralib⁹ hic lapis p̄cios⁹ so-
lus oīm aliorum lapidū virtutes hēre dicit spēalis
tūz effect⁹ ei⁹ ē venenū aereū et vaporosum fuga-
re hic em̄ ad alios lapides sic se hēt sic aurū ad cete-
ra metalla. Saphirus etiā p̄mendatur qm atraces
fugat et interiorē ardorē refrigerat sudorē stringit
dolorē frōtis et lingue curat et hominē castum ef-
ficat. Corp⁹ vegetat paces p̄sciliat pium et deuotū
ad deum efficit et animū firmat ī bonis Alber.
in eodē libro de lapide philosophorū parū dico
quoniā non bene nec facilius hēri potest s̄ si habe-
ri posset esset sup̄ma medicīa omnium medicinarū
sicut omnes philosophi in albericis approbant po-
nere autē p̄plexionem et virtutē omniū medicina-
rum supra nominatarum singulariter esset nimis lō-
gum et ideo relinquo longitudini parcens.

Trigessimū capitulum conclusionum totius
operis memorie commendandum.

In hoc capitulo postremo recoligere pro-
posui ex hiis q̄ dicta sunt regimen obser-
uandū de die in diem et hora in horam
ut facilius memorie p̄menderetur primo itaq; quoli-
bet die studere puenit ut corpora supfluitatib⁹ pri-
me secūde et tercie digestionis p̄maneant munda
quod q̄dem fieri potest solutione ventris ac vrine
puocatione nec n̄ motu exercicio atq; fricacōe vnū
quod que em̄ istorū aliquā supfluitatū spēm a cor-
pore expellit s̄m Ellmanf. Si ergo natura sit pi-
gra seu ipedita expulsionē horū supfluitatū adiu-
uet de mane cū suppositoio aut clisteri aut assump-
tione mane p̄fectōis de prunis fistule et similiū v̄-
rem leuificanciū similiter adiuuetur in expulsioē
supfluitatis re digestionis cum puocantib⁹ rzinaz
ut aqua decoctionis cicerū seminū p̄muniū radi-
cū petrosili et feniculi et similiū. Eciam adiuuetur
in expulsione supfluitatis tercū digestionis cū fric-
tione motu seu exercicio t̄pato fiat aut tale exer-
citiū ab vno q̄ s̄m quod p̄suetū ē ad horā p̄adii.
Et lauētur de mane man⁹ et facies expurgādo os
nares cū aq̄ tepida decoctionis corticū citri aut ro-
ris marini si sit temp⁹ frigidū. Aliter sit frigida
talis aqua et facta exicacōe recipiatur aqua rosarū
et modico aceti mixta supra man⁹ eas adiunicez p̄-
fricacō nazib⁹ apponendo nisi catarzus sit in cau-

sa qz tunc melior est aqua vitę visitetur ignis de
bonis lignis de mane ad pfortacionē coloris z spi
ritus z retificationis aeris ptinuetur aut ignis tē
pore nubilose frigido z būido in camera in q̄ stan
dum est cū fenestris drapis lineis trebētina limitif
trāsparentib⁹ bñ z decētez ordinatis in qua ecia⁹
fiunt subfumigacōes cōpetentes z mundificetur
camera z tota domus a superfluitatib⁹ secundum
quod possibile est omni die semel bis z ter si neces
se fuerit horis ppetentib⁹ sumatur de m̄ae vna die
de medicis ordiatis q̄ ptadicunt a tota spē epitē
mie verbi gracia vna die de pilulis a lacticis secū
do die de ciziaco terciō de bollo armenio sine p se
sine cum aliis additis et hoc vel in pulvere vel in
confectōne z in horū receptōne obseruetur modus
qui est dict⁹ z si ptinentur z reitezētur donec epidi
mia cessauerit. His aut qui nō possunt recipe aliq̄
pilulaz nec tiziacā vt pueri z pregnantēs z similes
hūis exhibeat⁹ ptinue puluis de bollo cū zucha
ro mixta vel in pfecctionib⁹ dura aut liq̄da z cum
specie z sine secundū q̄ presens disposicio req̄rit z
prouit appetit⁹ taliū indiatur z non negligatur pro
pueris illud q̄ facit ad expulsionem vermiū z pro
hibicōnem generalem eorum q̄ prudens medicus
bene sit z hoc dico quoniā vt plurimū ex lumbrici
tis moriuntur. Et si pueri z pregnātes nullum su

prædictorum possunt recipere ad minus adhibea-
tur aliqua aquarum distillatarum secundum modum
qui dictus est cum vino. vel sine vino. nutritibus
autem lactantibus pueros adhibeatur quemadmo-
dum in hiis. Cum autem hora prandii aduenierit
cum debita dispositione ad cibum et potum lauen-
tur primo manus et facies modo qui est dictus et exhi-
beantur cibi et potus tales ut supra ostensum est et
habeatur ordo in cibis ut quod facilius et citius dige-
ritur preponatur et caueatur a repletionem. Immo mi-
noranda est cibatio et est multum attendendum pro
pueris qui propter sui gulositatem nimis comedunt
¶ Post prandium vero non exercetur aliquis donec
erit celebrata digestio nec dormiat nisi consuetis et
nunc parum. Cum autem hora excitandi aduenierit
studendum est in expulsiōe superfluitatum tercie diges-
tionis per exercitium et fricationem ut de mane fac-
tum est. In superfluitatibus autem prime et secunde
digestioni similiter accedendum est secundum quod
natura et consuetudo uniuscuiusque requirit si expedit se-
cundum modum qui est dictus. In cena autem observetur ordo
dictus de prandio post autem prandium est per duas horas
vel circa et plus et minus secundum diversitatem longi-
tudinis et breuitatis noctium antequam vadatur ad le-
ctum et loca dormitacionis sint loca optima et sic ordo
observetur de die in diem nisi aliud impediens fuerit.

Etendum est gaudio tpatō euz solaciis tcapit iis
cantilenis z cum pulchris vestibz z auditu z visu
instrumentorū bonū sonni z delectabile habenci
um z hoc omni die z hora ppetenti. ira tristitia fu
roz z similia fugiātuz a coytu supfluo z balneo ab
stinendū est a puerfacione z colloquio hominum
actu egrotanciu z hoīm replectorū malis humo
ribus qd cedazatur eozū colore z odore cauenduz ē
eciam qm a talibus ptingit infectio. vnde si ptigat
a talibus. vel alio modo infectionez p anbelitum
recipere habeatur statim de cortice citri condito. et
ponatur in hos z masticeuz sz non transgluciatuz
substantia eius. vel habeatur de corfectione facta
ex bollo z rimenō cum aliis additis z ponatur i os
z paulatine transgluciatuz z continuetuz donec se
riatur eleuiacio nunc autem quiescat postulacio et
sufficiat satisfactio secundum tempus.

Et laus sit deo **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100** **101** **102** **103** **104** **105** **106** **107** **108** **109** **110** **111** **112** **113** **114** **115** **116** **117** **118** **119** **120** **121** **122** **123** **124** **125** **126** **127** **128** **129** **130** **131** **132** **133** **134** **135** **136** **137** **138** **139** **140** **141** **142** **143** **144** **145** **146** **147** **148** **149** **150** **151** **152** **153** **154** **155** **156** **157** **158** **159** **160** **161** **162** **163** **164** **165** **166** **167** **168** **169** **170** **171** **172** **173** **174** **175** **176** **177** **178** **179** **180** **181** **182** **183** **184** **185** **186** **187** **188** **189** **190** **191** **192** **193** **194** **195** **196** **197** **198** **199** **200** **201** **202** **203** **204** **205** **206** **207** **208** **209** **210** **211** **212** **213** **214** **215** **216** **217** **218** **219** **220** **221** **222** **223** **224** **225** **226** **227** **228** **229** **230** **231** **232** **233** **234** **235** **236** **237** **238** **239** **240** **241** **242** **243** **244** **245** **246** **247** **248** **249** **250** **251** **252** **253** **254** **255** **256** **257** **258** **259** **260** **261** **262** **263** **264** **265** **266** **267** **268** **269** **270** **271** **272** **273** **274** **275** **276** **277** **278** **279** **280** **281** **282** **283** **284** **285** **286** **287** **288** **289** **290** **291** **292** **293** **294** **295** **296** **297** **298** **299** **300** **301** **302** **303** **304** **305** **306** **307** **308** **309** **310** **311** **312** **313** **314** **315** **316** **317** **318** **319** **320** **321** **322** **323** **324** **325** **326** **327** **328** **329** **330** **331** **332** **333** **334** **335** **336** **337** **338** **339** **340** **341** **342** **343** **344** **345** **346** **347** **348** **349** **350** **351** **352** **353** **354** **355** **356** **357** **358** **359** **360** **361** **362** **363** **364** **365** **366** **367** **368** **369** **370** **371** **372** **373** **374** **375** **376** **377** **378** **379** **380** **381** **382** **383** **384** **385** **386** **387** **388** **389** **390** **391** **392** **393** **394** **395** **396** **397** **398** **399** **400** **401** **402** **403** **404** **405** **406** **407** **408** **409** **410** **411** **412** **413** **414** **415** **416** **417** **418** **419** **420** **421** **422** **423** **424** **425** **426** **427** **428** **429** **430** **431** **432** **433** **434** **435** **436** **437** **438** **439** **440** **441** **442** **443** **444** **445** **446** **447** **448** **449** **450** **451** **452** **453** **454** **455** **456** **457** **458** **459** **460** **461** **462** **463** **464** **465** **466** **467** **468** **469** **470** **471** **472** **473** **474** **475** **476** **477** **478** **479** **480** **481** **482** **483** **484** **485** **486** **487** **488** **489** **490** **491** **492** **493** **494** **495** **496** **497** **498** **499** **500** **501** **502** **503** **504** **505** **506** **507** **508** **509** **510** **511** **512** **513** **514** **515** **516** **517** **518** **519** **520** **521** **522** **523** **524** **525** **526** **527** **528** **529** **530** **531** **532** **533** **534** **535** **536** **537** **538** **539** **540** **541** **542** **543** **544** **545** **546** **547** **548** **549** **550** **551** **552** **553** **554** **555** **556** **557** **558** **559** **560** **561** **562** **563** **564** **565** **566** **567** **568** **569** **570** **571** **572** **573** **574** **575** **576** **577** **578** **579** **580** **581** **582** **583** **584** **585** **586** **587** **588** **589** **590** **591** **592** **593** **594** **595** **596** **597** **598** **599** **600** **601** **602** **603** **604** **605** **606** **607** **608** **609** **610** **611** **612** **613** **614** **615** **616** **617** **618** **619** **620** **621** **622** **623** **624** **625** **626** **627** **628** **629** **630** **631** **632** **633** **634** **635** **636** **637** **638** **639** **640** **641** **642** **643** **644** **645** **646** **647** **648** **649** **650** **651** **652** **653** **654** **655** **656** **657** **658** **659** **660** **661** **662** **663** **664** **665** **666** **667** **668** **669** **670** **671** **672** **673** **674** **675** **676** **677** **678** **679** **680** **681** **682** **683** **684** **685** **686** **687** **688** **689** **690** **691** **692** **693** **694** **695** **696** **697** **698** **699** **700** **701** **702** **703** **704** **705** **706** **707** **708** **709** **710** **711** **712** **713** **714** **715** **716** **717** **718** **719** **720** **721** **722** **723** **724** **725** **726** **727** **728** **729** **730** **731** **732** **733** **734** **735** **736** **737** **738** **739** **740** **741** **742** **743** **744** **745** **746** **747** **748** **749** **750** **751** **752** **753** **754** **755** **756** **757** **758** **759** **760** **761** **762** **763** **764** **765** **766** **767** **768** **769** **770** **771** **772** **773** **774** **775** **776** **777** **778** **779** **780** **781** **782** **783** **784** **785** **786** **787** **788** **789** **790** **791** **792** **793** **794** **795** **796** **797** **798** **799** **800** **801** **802** **803** **804** **805** **806** **807** **808** **809** **810** **811** **812** **813** **814** **815** **816** **817** **818** **819** **820** **821** **822** **823** **824** **825** **826** **827** **828** **829** **830** **831** **832** **833** **834** **835** **836** **837** **838** **839** **840** **841** **842** **843** **844** **845** **846** **847** **848** **849** **850** **851** **852** **853** **854** **855** **856** **857** **858** **859** **860** **861** **862** **863** **864** **865** **866** **867** **868** **869** **870** **871** **872** **873** **874** **875** **876** **877** **878** **879** **880** **881** **882** **883** **884** **885** **886** **887** **888** **889** **890** **891** **892** **893** **894** **895** **896** **897** **898** **899** **900** **901** **902** **903** **904** **905** **906** **907** **908** **909** **910** **911** **912** **913** **914** **915** **916** **917** **918** **919** **920** **921** **922** **923** **924** **925** **926** **927** **928** **929** **930** **931** **932** **933** **934** **935** **936** **937** **938** **939** **940** **941** **942** **943** **944** **945** **946** **947** **948** **949** **950** **951** **952** **953** **954** **955** **956** **957** **958** **959** **960** **961** **962** **963** **964** **965** **966** **967** **968** **969** **970** **971** **972** **973** **974** **975** **976** **977** **978** **979** **980** **981** **982** **983** **984** **985** **986** **987** **988** **989** **990** **991** **992** **993** **994** **995** **996** **997** **998** **999** **1000**

108
MEDICAL
YALE ~~UNIVERSITY~~ LIBRARY

To..... Subject.....
From..... Date.....

1398 (ca.)-1469.

Benedictus de Nursia, 15th cent.

De pestilentia. [Lyons, Nicolaus Philippi and
Marcus Reinhard, ca. 1477-78]

24ff. 21cm. 4°.

Rubricated.

Binding: modern vellum, lined with fragments
of vellum manuscripts.

Provenance: Harvey Cushing.

Hain 11923; Gesamtkatalog der Wiegendrucke
3825; Klebs 175.1.

Incunabula

B282 B-320
(Goff)

Accession no.

HC

Author

de Benedictus
de Nursia
De pestilentia
[1477-8]

Call no.

Incunabula
B-320
(Goff)

